

Zajišťování kvality certifikace v odborném vzdělávání a přípravě

Publikace prezentuje zjištění studie Cedefopu o kvalitativních opatřeních, která zajišťují konzistentnost procesu certifikace za účelem posílení důvěry v kvalifikace. Studie se zaměřuje na kvalifikace v počátečním odborném vzdělávání a přípravě (OVP), a na to, do jaké míry je ovlivňuje postupný přechod k uznávání výsledků učení. Certifikace je zde chápána jako proces, který začíná hodnocením jednotlivých žáků a vede k udělení kvalifikace.

Kvalifikace slouží svým držitelům při hledání zaměstnání a v postupu v dalším vzdělávání. Držitelé kvalifikací by se měli ujistit, že opravdu získali výsledky učení, které kvalifikace dokumentuje. Systematické zajišťování kvality umožňuje stanovit, zda dokument obsahuje informace nezbytné k tomu, aby přesvědčil zaměstnavatele o skutečné hodnotě kvalifikace na trhu práce.

Posun k uznávání výsledků učení a rozšiřování národních systémů kvalifikací, které umožňují získávat kvalifikace různými vzdělávacími cestami, vede ke zdůrazňování významu opatření pro zajišťování kvality.

V tomto kontextu je zvláště důležitý certifikační proces, který potvrzuje, že žák úspěšně ukončil vzdělávací proces v regulovaném programu vzdělávání a profesní přípravy, složil požadované zkoušky nebo prošel hodnocením a dostal kvalifikaci na základě osvojených kompetencí. Před několika lety byl tento proces pokládán za samozřejmost (na základě reputace vzdělávací instituce), dnes rozrůstání vzdělávacích příležitostí vyžaduje strukturovat proces co nejtransparentnějším způsobem.

Studie Cedefopu nabízí pohledy do praxe jednotlivých členských států na tomto poli v počátečním OVP. Na základě údajů z 12 evropských zemí (Rakousko, Německo, Dánsko, Estonsko, Španělsko, Finsko, Maďarsko, Nizozemsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovinsko, Anglie) studie identifikuje klíčové charakteristiky kvality, které zaručují, že certifikační postupy jsou v celém systému OVP konzistentní. Studie zdůrazňuje, že posílení důvěry v certifikaci je podstatné proto, aby žáci byli hodnoceni podle soustavy jasných referenčních bodů vyjádřených v termínech výsledků učení a aby výsledky certifikace byly srovnatelné v systému OVP v rámci určité instituce nebo na úrovni státu. Studie ukazuje i překlenovací úlohu certifikačního procesu mezi počátečním OVP a trhem práce a zdůrazňuje klíčovou roli zástupců světa práce v certifikaci.

Zjištění studie ukazují, že mnohé členské státy se v současné době při zavádění reforem potýkají s některými úkoly, které se vztahují k certifikaci, například s organizací závěrečného hodnocení, s realizací metody výsledků učení a s relevantními opatřeními pro zajišťování kvality. Autoři studie věří tomu, že prezentováním klíčových témat a doporučení pro politické zvažování orgánů zapojených v certifikačním procesu a lidí z praxe, pomohou členským státům zaručit kvalitu procesu certifikace v počátečním OVP a otevřít další diskusi, výzkum a akce v Evropě.

Certifikace je bránou k zaměstnatelnosti. Dokumentuje, kým člověk je, co umí a je schopen dělat. Také odráží kvalitu kultury vzdělávání středních odborných škol, vysokých škol a institucí profesní přípravy.

Příklady z jednotlivých zemí

Rakousko

Přihlášky k závěrečné učňovské zkoušce

Uchazeči o vykonání závěrečné učňovské zkoušky (*Lehrabschlussprüfung*) podávají přihlášku v zemských úřadech pro učňovství (*Lehrlingsstelle*) při hospodářských komorách. Po schválení přihlášky se určí datum zkoušky.

K závěrečné zkoušce se mohou přihlásit i ti, kdo neabsolvovali formální učební program. O výjimku pro přijetí ke zkoušce mohou požádat v případě, že dosáhli zletilosti a doloží profesní znalosti v dané oblasti. Uchazeči, kteří přerušili či nedokončili plný formální učební program, mohou požádat o uznání výsledků předchozího učení. Spolkové ministerstvo pro vědu, výzkum a hospodářství (*Bundesministerium für Wissenschaft, Forschung und Wirtschaft* – BMWFW) posuzuje absolvování mezinárodní profesní přípravy nebo nadpodnikových učebních zařízení (*überbetriebliche Lehrwerkstätten*).

Po přijetí přihlášky se uchazeči registrují k závěrečné učňovské zkoušce u zemského úřadu pro učňovství, buď písemně, nebo online (v některých spolkových zemích). Někde se mohou uchazeči zároveň s registrací ke zkoušce přihlásit i do nepovinných přípravných kurzů.

Rozdělení zodpovědnosti v rakouském počátečním OVP: duální a školní vzdělávání

V rakouském duálním systému je zodpovědnost za závěrečnou učňovskou zkoušku rozdělena mezi spolkové ministerstvo vědy, výzkumu a hospodářství (BMWFW), které zajišťuje směrnice pro profesní přípravu (ve spolupráci se sociálními partnery), a právní úřady a úřady pro profesní přípravu při hospodářských komorách ve spolkových zemích, které pořádají závěrečné zkoušky. Fungují jako úřady v zastoupení BMWFW a spolupracují s úřadem práce. Podnik jako poskytovatel profesní přípravy nemá v certifikačním procesu žádnou roli.

Spolkové ministerstvo vzdělávání (BMB) zajišťuje právní rámec a vydává rámcová kurikula. Je kompetentním orgánem zodpovědným za zajišťování kvality v odborných středních a vyšších školách (*berufsbildende mittlere und höhere Schulen*), ale management kvality je právně zakotven jako zodpovědnost školských komisí v jednotlivých spolkových zemích a ředitelů škol. Školní inspektoři ze školských komisí spolkových zemí zodpovídají za dodržování legislativy a za inspekci v odborných školách (*Fachinspektoren*).

Ministerstva pro vzdělávání v Rakousku

Spolkové ministerstvo vzdělávání
ministerium@bmb.gv.at

Do 30. června 2016 to bylo *Bundesministerium für Bildung und Frauen*
– od 1. 7. 2016 jsou ženy v agendě ministerstva zdravotnictví (*Bundesministerium für Gesundheit und Frauen*)

Spolkové ministerstvo vědy, výzkumu a hospodářství
Pod BMWFW patří i odborné vzdělávání (*Berufsausbildung*)
http://www.bmwfw.gv.at/

Maďarsko

Akreditace organizátorů zkoušek

Instituce profesní přípravy poskytující OVP mimo školský systém mohou pořádat závěrečné zkoušky, mají-li k organizaci zkoušek oprávnění/osvědčení. To mohou získat na základě autorizace od vládou zmocněné organizace.

Databázi organizací, které mají oprávnění pořádat závěrečné zkoušky, vede Národní úřad práce a Národní úřad pro OVP a vzdělávání dospělých.

Úřad vlády má provádět inspekci všech institucí, které organizují závěrečné zkoušky v rámci školského systému i mimo něj. Zajišťuje plnění postupů a podmínek při organizaci zkoušek, např. definovaných profesních a zkušebních požadavků. Inspekce analyzují podrobně veškerou dokumentaci a minimálně jednou za 4 roky se účastní jako přísedící u zkoušek.

Spojení mezi popisy založenými na výsledcích učení a hodnotícími kritérii v profesních kvalifikacích

Profesní a zkušební požadavky jsou definovány a publikovány v dekretech pro každou kvalifikaci v *Maďarském národním registru kvalifikací*. Požadavky založené na výsledcích učení formují základy pro vytvoření centrálního rámcového kurikula a tvoří základ pro zkoušky. Určují soubor požadovaných kompetencí, očekávané výstupy profesní přípravy podle modulů a požadavky pro složení odborné zkoušky.

Profesní a zkušební požadavky obsahují:

- charakteristiku úkolů, která stručně popisuje všechny práce, pro jejichž výkon tato profesní kvalifikace připravuje, a tak umožňuje absolventům osvojit si a vykonávat danou profesi;
- charakteristiku profilu absolventa, který určuje požadované profesní kompetence (například profesní znalosti a dovednosti) a ostatní (osobní, metodické, sociální/interpersonální kompetence); zkušební hodnotící metody a evaluační kritéria jsou také zahrnuty v základech charakteristiky profilu absolventa.

Standardizované písemné testy jako součást závěrečných zkoušek v Maďarsku

Písemné testy jsou organizovány centrálně, ve stejný čas pro celou zemi. Učitel, který dohlíží na písemný test, nemá mít specializaci, která je testována. Vybere písemné testy a předá je učiteli, který je zhodnotí podle celostátně platného návodu pro opravy a hodnocení a navrhne známky. Opravené testy jsou zasílány zkušební komisi, která je zkontroluje a potvrdí podpisem.

Rumunsko

Certifikace v národním rámci zajišťování kvality

Národní rámec zajišťování kvality v počátečním OVP byl vyvinut na základě Evropského referenčního rámce pro zajišťování kvality v oblasti odborného vzdělávání a přípravy (EQAVET). Národní rámec zahrnuje popisy sedmi oblastí, z nichž šestá oblast se specificky zaměřuje na vyhodnocení a certifikaci výsledků učení. Tato oblast obsahuje množství deskriptorů kvality, které se vztahují k hodnocení a certifikačním procesům.

6. oblast: hodnocení a certifikace výsledků učení

- Registrace žáků pro závěrečné hodnocení je v souladu s vnitřními a vnějšími požadavky.
- Sumativní hodnotící postupy a podmínky jsou jasně sděleny všem relevantním zainteresovaným stranám.
- Konkrétní požadavky na hodnocení jednotlivých žáků jsou zjištěny, a je-li to možné, splněny.
- Sumativní hodnocení je vhodné, důsledné, spravedlivé, přesné a pravidelně prováděné.
- Sumativní hodnocení se používá k monitorování pokroku žáků, k informování žáků o pokroku, kterého dosáhli, a o tom, jak se mohou dále zlepšovat.
- Žáci mohou požádat o další sumativní hodnocení a/nebo mohou mít druhou šanci na hodnocení.
- Sumativní hodnocení provádí příslušně kvalifikovaný a zkušený učitel/instruktor.
- Rozhodnutí a praxe sumativního hodnocení jsou pravidelně kontrolovány a posuzovány, aby se zajistila konzistence a spravedlivost.
- Učitelé/instruktoři se podílejí na standardizačních aktivitách, které se pravidelně opakují.
- Certifikát nebo formální kvalifikace jsou uděleny pouze žákům, kteří splnili požadavky sumativního hodnocení, pokud je to součástí učebního programu.
- Dosažené výsledky učení a kvalifikací jsou zaznamenávány, akreditovány a uchovávány.
- Certifikace je formálně validována externí kvalifikací (tam, kde je to možné) příslušnými úřady či jinými správními orgány.
- Externí evaluátoři mají přístup do příslušných prostor, k nahrávkám, informacím, žákům a učitelům/instruktorům.
- Hodnocení, interní a externí evaluační procesy podléhají požadavkům regulačních a právních orgánů.
- Po ukončení studijního programu jsou záznamy žáků, údaje o dosažených výsledcích a certifikační údaje uchovávány v souladu s platnými směrnicemi.

Využití výsledků ke zlepšení certifikace na úrovni systému v Rumunsku

Evaluační zprávy o každé certifikované zkoušce jsou zpracovány na každé úrovni (zkušebního centra, oblastní, celostátní) s informacemi o množství kandidátů, zapojených lidských zdrojů, zařízení, dodržování platné legislativy, relevanci rozsahu, druhu a obsahu hodnocených úkolů a s návrhy, jak vylepšit kvalitu certifikované zkoušky. Informace jsou využity při vypracování každoroční zprávy ministerstva školství. Na základě doporučení prezentovaných v této zprávě je vypracován návrh na zlepšení systému OVP. Například na základě doporučení formulovaných po ukončení certifikačních zkoušek v roce 2014 byla revidována certifikační metodika

pro 3. úroveň národního rámce kvalifikací, která byla zavedena od školního roku 2014/15. Úprava zahrnovala praktickou zkoušku dovedností v rámci certifikační zkoušky.

Anglie

Směrnice pro psaní výsledků učení

V Anglii se používají jasná pravidla pro psaní standardů založených na výsledcích učení, používaných při hodnocení. Poradenství, které je v Anglii k dispozici, požaduje, aby výsledky učení byly popisovány snadno přístupným způsobem.

- Každý jednotlivý výsledek učení musí vycházet z výroku: „žák, který obdržel kredity za tuto jednotku, bude...“ nebo ve zkrácené formě „žák bude...“.
- Každý výsledek učení bude začínat slovy: „znát“, „rozumět“ nebo „být schopen“.
- Každé jednotlivé hodnotící kritérium musí vyplývat ze stanoviska: „hodnocení tohoto výsledku učení vyžaduje, aby žák ukázal, že umí...“ nebo ve zkrácené formě: „žák umí...“.

Finsko

Spojení mezi popisy založenými na výsledcích učení a hodnotícími kritérii v profesních kvalifikacích

Finská národní rada pro vzdělávání vytváří pro každou profesní kvalifikaci národní kvalifikační kritéria. Stejná kritéria jsou aplikována ve všech formách OVP pro získání profesní kvalifikace, ať je založena na kurikulu, nebo na kompetencích. V závislosti na formě OVP se každá kvalifikace skládá z kombinace modulů odborného studia, klíčových vyučovacích předmětů a volně volených modulů.

Požadavky na odborné moduly (požadavky na profesní dovednosti) a cíle klíčových předmětů jsou definovány podle výsledků učení (znalosti, dovednosti, kompetence) a jsou základem učení, vyučování a hodnocení.

Pro každý profesní modul jsou v tabulce uvedeny cíle a kritéria hodnocení pro tři úrovně kompetence (uspokojivý, dobrý a výborný). Cíle hodnocení jsou popsány podle zvládnutí a) pracovního procesu; b) pracovních metod; c) vybavení a materiálu; d) základních znalostí a klíčových kompetencí pro celoživotní vzdělávání. Hodnotící kritéria jsou definována pro každý cíl hodnocení a odvozena z požadavků na profesní dovednosti.

Požadavky na odborné dovednosti a hodnotící kritéria Praktická sestra ve Finsku

Každý profesně-kvalifikační modul vyjadřuje odborné dovednosti a hodnotící kritéria výsledků učení. Příkladem výsledků učení je: „žák nebo zkušební přístupuje k práci způsobem, který podporuje klientovu či pacientovu schopnost fungovat a postupovat v rehabilitaci, ve zlepšování zdraví a celkové kondice“.

Hodnotící kritéria jsou uvedena v tabulce ve vztahu k 4 cílům hodnocení, které ukazují ty oblasti kompetencí, na něž se hodnocení zaměřuje. To znamená zvládnutí pracovního procesu, pracovních metod, zařízení a materiálů, základů znalostí a klíčových kompetencí pro celoživotní učení.

Pro každý aspekt zaměřený na cíle hodnocení je definováno jedno nebo více hodnotících kritérií ve třech stupních (1 = uspokojivý, 2 = dobrý, 3 = výborný). Např. následující kritéria jsou (mezi jinými) definována pro hodnotící cíle: odbornosti v pracovních metodách, zařízeních a materiálech: podpora a vedení k rozvoji.

Cíle hodnocení	Hodnotící kritéria		
	Uspokojivě 1	Dobře 2	Výborně 3
Zvládnutí pracovních metod, zařízení a materiálů	Žák nebo zkušební		
Podpora růstu a poradenství	poslouchá a pozoruje klienta a diskutuje s ním o jeho potřebách	poslouchá a pozoruje klienta a diskutuje s ním o jeho potřebách. Bere v úvahu osobní okolnosti klienta	poslouchá a pozoruje klienta a diskutuje s ním o jeho potřebách bez nemístného ohlížování; v mnoha ohledech bere v úvahu osobní okolnosti klienta
	poskytuje klientovi příležitost k vyzkoušení a použití různých materiálů, vybavení a zařízení při práci	poskytuje klientovi příležitost k vyzkoušení a použití různých materiálů, vybavení a zařízení vhodných pro jeho práci	poskytuje klientovi příležitost k činnostem inspirovaným a motivacím způsobem a používá materiály, vybavení a zařízení vhodně a kreativně pro jeho práci
	zkoumá metody, které jsou vhodné pro dané nastavení, aby podpořil klientův růst a rozvoj	různě využívá rozmanité metody, které jsou vhodné pro dané nastavení, aby podpořil klientův růst a rozvoj	různě a kreativně využívá metody, které jsou vhodné pro dané nastavení, aby podpořil klientův růst a rozvoj

Školení hodnotitelů ve finském systému počátečního OVP založeného na kompetencích

V rámci finského kvalifikačního systému založeného na kompetencích se mohou učitelé a hodnotitelé, kteří jsou odpovědní za zajišťování kvalifikací založených na kom-

petencích, účastnit školicího programu k získání kvalifikace „specialista v kvalifikacích založených na kompetencích“. Program je ekvivalentem 25 jednotek kreditů a realizován v souladu s kvalifikačními požadavky oboru „specialista v kvalifikacích založených na kompetencích“ schválenými Finskou národní radou pro vzdělávání. Profesní požadavky na tuto kvalifikaci se skládají ze tří jednotek:

- navrhování opatření pro kvalifikace založené na kompetencích (8 kreditních bodů);
- plánování a realizace poradenství a podpory pro žáky, kteří se připravují na kvalifikaci založenou na kompetencích (10 kreditních bodů);
- zajištění kvality činností v kvalifikacích založených na kompetencích (7 kreditních bodů).

Nizozemsko

Role certifikačních úředníků u poskytovatelů OVP

Možné¹ role certifikačních osob:

- **Tvůrce:** osoba kvalifikovaná k vytváření nebo konstruování zkoušek.
- **Hodnotitel:** osoba kvalifikovaná k hodnocení výkonu žáků u zkoušek a k dokumentaci výsledků v hodnotícím protokolu.
- **Verifikátor:** osoba kvalifikovaná k určení technické nebo obsahové kvality zkoušky.
- **Zkušební expert:** odborník zapojený v celostátní koncepci a jejím vývoji vzhledem k certifikaci.

¹ Role jsou označovány za *možné* proto, že poskytovatelé OVP mají vysokou míru autonomie a sami rozhodují o tom, jaké role a pozice budou třeba.

Autentické hodnocení v Nizozemsku

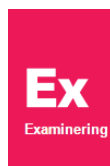
Na začátku školního roku je každý žák přiřazen k učebnímu podniku, který pro něj vytvoří reálný/autentický projekt založený na skutečné činnosti podniku (v závěrečném roce se žáci účastní tří ze čtyř těchto zkušebních projektů, jsou v profesní praxi na plný úvazek). Zkušební projekt je schválen (žákem, učitelem ve škole a instruktorem na pracovišti) a také ověřen (školním verifikátorem). Žák pokračuje se zkušebním projektem zhruba 6 týdnů. Během této doby je žák považován za součást projektového týmu podniku, jako běžný zaměstnanec. Na konci termínu žák plánuje hodnocení v učebním podniku. Zpráva a prezentace jsou součástí hodnocených produktů, jimiž žáci prokazují zvládnutí výsledků učení. Hodnocení a známkování provádějí minimálně dva lidé: učitel ze školy a instruktor na pracovišti.

Zajištění systému kvality s individuálními zkušebními projekty je časově náročné a pracné pro učitelé týmy i zkoušející úředníky a požaduje investice do místních podniků. Je to složitější způsob certifikace, který je však v souladu se vzdělávací vizí školy.

Podpůrné materiály pro známkování v Nizozemsku

Jednotlivé zkuškové projekty jsou unikátně navrhovány pro každého žáka v učebním podniku, ve kterém se učí, ale hodnocení a známkování je jednotné. K zajištění jednotnosti a kvality hodnocení a známkování používá instruktor na pracovišti i učitel ve škole při známkování známkovací mřížku (*beoordelingsmatrijs*). Ve známkovací mřížce je každý z výsledků učení (klíčové úkoly, pracovní procesy a kompetence), které byly zahrnuty do zkuškového projektu, oznámkován (o = nedostatečný, v = dostatečný, g = dobrý, NB = nehodnocen). Oba hodnotitelé se musí na známce dohodnout. Definice těchto kritérií (o, v, g, NB) je uvedena na hodnoticí mřížce.

Zajištění standardizace při hodnocení programů středního OVP v Nizozemsku

Ministerstvo školství v posledních letech financuje různé projekty na podporu vyšší míry standardizace a unifikace certifikačních procesů v institucích OVP. Jeden specifický projekt inicioval národní servisní bod pro odborné zkoušky¹. Ten poskytuje služby (workshopy, přístroje, konference) a servisní dokumentaci k podpoře institucí OVP v garantování kvality procesů certifikace.

Obvykle používaný nástroj pro zkoušku v servisním bodu je tzv. procesní architektura. Byla vyvinuta ve spolupráci s institucemi OVP a je považována za vodítko pro instituce OVP při organizaci a zajišťování kvality procesu certifikace. Procesní architektura je schematické zobrazení procesu certifikace v OVP s použitím čtyř fází (plánování, implementace, evaluace a posudek). Pomáhá kriticky zhodnotit vlastní certifikační proces. Skládá se ze šesti oblastí, z nichž každá obsahuje základní procesní kroky. Začíná formováním vize certifikace a končí certifikováním žáka.

¹ <http://www.examineringmbo.nl>

Dánsko

Holistický přístup k informování všech zúčastněných aktérů

Na počátku kurzu profesní přípravy jsou zveřejněny příslušné směrnice v žákovském učebním plánu (*Elevplan*) na platformě spravované ministerstvem školství a dostupné žákům na webových stránkách poskytovatele

OVP. Platforma obsahuje všechny směrnice a formální pravidla, které se vztahují k dané kvalifikaci. *Elevplan* také informuje žáky o výsledcích testů a o tom, jak si vedou v průběhu profesní přípravy.

Žáci mají přístup ke kompetencím a výsledkům učení, jichž mají dosáhnout. Informace jsou poskytovány jak na začátku profesní přípravy, tak v jejím průběhu. Nejobsáhlejší informace jsou podávány před závěrečnými testy a zkouškami.

Hodnotitelé jsou dobře informováni o tom, co se od nich očekává, protože dostávají podrobné informace delší dobu před zkouškami. Dostávají například balíček, který obsahuje dokončené projekty žáků a všechny formální dokumenty včetně směrnic, cílů a plánu zkoušek s hodnoticími kritérii. Před zkouškou se hodnotitelé a učitelé setkají a diskutují a dohadují se na tom, jak budou zkoušky probíhat. Při této příležitosti jsou hodnotitelům opět připomenuta hodnoticí kritéria.

Baskicko

Kalibrační procedura

Kalibrační procedura má zajistit, aby učitelé, kteří učí stejný profesní modul, používali podobná kritéria hodnocení a známkování. Kalibrace je každoročně pořádána ve školách/střediscích OVP. Učitelé se musí procedury účastnit každé 2 roky. Procedura obsahuje tyto kroky:

- Učitel, jehož postup má být kalibrován, přinese písemný test, který opravoval, kopii neopravené verze a šablonu pro opravování (*plantilla de corrección*). Hodnoticí kritéria spolu s akceptovatelnými rozdíly ve známkování (včetně ± bodů) jsou vyjasněna před započítáním kalibrace.
- Učitelé, kteří kalibrují zkoušky, opraví test s použitím šablony pro opravování. To udělají bez vzájemné konzultace či ovlivňování. Individuální hodnocení jsou potom srovnávána a považována za spolehlivá, pokud se pohybují v rámci limitu akceptovatelných rozdílů ve známkování.
- Vedoucí oddělení, které koordinuje učitele dodávající stejný profesní modul, popisuje v dokumentu výsledky dosažené kalibrací.

Španělsko

Vliv zpětné vazby od podnikových instruktorů na vzdělávání u poskytovatelů OVP

Ve Španělsku každé z autonomních společenství samostatně definuje povinnou dokumentaci požadovanou

pro proces certifikace v podnikové profesní přípravě. Školy/střediska OVP mohou upravit jejich obsah a používat další nástroje a dokumenty. Například škola *Colegio San José de Calasanz* používá dotazník pro podnikové instruktory až na konci podnikové přípravy. Dotazník obsahuje:

- evaluaci organizačních aspektů (ve vztahu ke spolupráci mezi poskytovatelem OVP a podnikem);
- hodnocení transversálních kompetencí žáků;
- hodnocení technických kompetencí žáků (včetně otázek: Jaké znalosti nebo profesní kompetence, software, zařízení atd. by měly být posíleny v technické přípravě žáků, aby byli lépe připraveni na profesní přípravu v podniku?);
- celkové hodnocení podnikem: prospěl/neprospěl; může být zahrnuto pozorování (např. návrhy nových objevujících se požadavků na kompetence, které by měly být adresovány vzdělávacímu procesu ve školách).

Zpětná vazba od podnikových instruktorů referuje v tomto kontextu o nedostatku specifických kompetencí požadovaných v profesní praxi. V důsledku toho *Colegio San José de Calasanz* zahrnuje změny do vyučovacího procesu. Například významnou součástí vzdělávacího programu se stala simulace reálných pracovních situací a byl zahájen projekt „virtuální hospitace“ ke zlepšení technických a transversálních kompetencí žáků, aby byli lépe vybaveni pro profesní přípravu v podniku a svou budoucí profesní praxi.

Německo

Známkování ve školském systému

Písemné zkoušky jsou opravovány a známkovány stejnými učiteli, kteří zkoušku připravovali, ale druhý učitel vždy dělá korekturu první opravy (druhý zkoušející). Pokud tito učitelé dojdou k různým výsledkům, musí se dohodnout. Pokud nedojdou k dohodě, rozhodne ředitel školy. Každá spolková země (*Land*) má specifické předpisy k úpravě ověření / známkování. Například v Brémách je zkušební komise pro každý předmět a jedna velká zkušební konference, které se účastní všichni učitelé. Konference rozhoduje o konečných známkách.

Slovinsko

Evaluace a monitoring na úrovni poskytovatelů na základě výsledků centralizovaných testů

Národní zkušební centrum (*Državni izpitni center – RIC*¹) vyvinulo účinný a uživatelsky přívětivý systém zpětné vazby pro školy a učitele. Všechny odborné školy

a učitelé ve Slovinsku mohou použít online aplikaci a analyzovat informace z profesní maturity (*poklicna matura*). Aplikace nabízí informace, které jim umožňují provádět změny a zlepšovat postupy vyučování a hodnocení. Nástrojem k analýze výsledků závěrečných zkoušek pro ředitele a učitele ze škol je počítačový program pro přípravu statistických analýz a porovnávání různých parametrů, např. míry úspěšnosti absolventů v jedné škole ve srovnání s celkovou populací, nebo porovnávání tříd v rámci školy. Nástroj také umožňuje analyzovat školní přidanou hodnotu – jak žáci zvládli středoškolské vzdělávání v porovnání k jejich výsledkům na konci základní devítileté školy (data jsou shromažďována v celostátních zkouškách). Program umožňuje také analyzovat výsledky žáků ve všeobecné a odborné maturitě. Monitoring výsledků je dostupný od roku 2002.

¹ <http://www.ric.si/>

Kvalita metod a postupů hodnocení

Postupy a metody hodnocení se vztahují k otázce: *Jak jsou kandidáti hodnoceni v rámci procesu certifikace?* Ve všech zemích se sledují principy kvality definované ustanoveními pro validitu, reliabilitu, nestrannost a transparentnost. Některé země vyžadují použití určitých metod hodnocení (např. Německo v duálním systému), jiné poskytují všeobecný metodický rámec – v Nizozemsku musí poskytovatelé OVP postupovat v souladu s právními předpisy, které obsahují požadavky na zkoušení, ale mohou se rozhodnout, jakým způsobem se závěrečné zkoušky budou konat, jaké hodnotící metody budou použity i kdy se zkoušky budou konat (v průběhu programů OVP nebo na jejich konci).

Standardizace závěrečných zkoušek

Metodou pro dosažení reliability (spolehlivosti) je pokus zavést centrálně (částečně) standardizované závěrečné zkoušky v počátečním OVP (v německém duálním systému, v Maďarsku, v rakouském školním systému a ve Slovinsku). V Maďarsku se závěrečné zkoušky skládají z písemného a ústního testu a z praktické zkoušky. Písemný test je pořádán centrálně pro všechny odborné programy (viz s. 2).

Ověření/potvrzení zkouškového zadání

Několik systémů OVP vyžaduje verifikaci metod a zadání hodnocení pro zajištění kvality a souladu s požadavky. V rakouském školním systému jsou např. úkoly/otázky pro závěrečné zkoušky tvořeny učiteli na úrovni poskytovatele a musí být schváleny kompetentní zemskou školskou komisí. Školská komise může požadovat modifikaci zkušebních otázek nebo nové návrhy. V Anglii schvalují (školní) zadání pro certifikační proces

různí členové učitelského sboru. První verze zadání je vždy jen návrh. Zadání se vydávají žákům až po interním schválení.

Multiplicita zkušebních metod

Použití kombinace různých metod je ve většině zemí považováno za cestu, jak zaručit validitu hodnocení. Kombinace metod znamená například uskutečnění teoretické a praktické zkoušky aplikací různých metod, třeba standardizovaného písemného testu v kombinaci s demonstrací dovedností. To poskytuje kandidátům příležitost ukázat své kompetence v různých podmínkách a hodnotitelům možnost získat mnohostrannou představu o jejich výkonu. V jednotlivých zemích se používají různé metody hodnocení a jejich kombinace, včetně předvedení dovedností (praktických úkolů, hraní rolí, simulací), písemných zkoušek, ústních zkoušek, předvedení výsledku práce (výrobku ze dřeva či železa, vazby kytice, počítačového programu, marketingové strategie), portfolia nebo projektové prezentace. Někdy je třeba použít i další metody, aby byly ověřeny všechny relevantní kompetence.

Hodnocení v autentickém (pracovním) prostředí

Většina zemí usiluje o to, aby se prostředí, v němž se hodnotí, co nejvíce podobalo skutečnému pracovnímu prostředí. Cílem tohoto přístupu je zajistit, aby počáteční OVP poskytovalo programy a kompetence potřebné na trhu práce. Přesto, že jsou tyto metody složitější a často i finančně náročnější než tradiční metody hodnocení (písemné testy, ústní zkoušky), většina systémů počátečního OVP simuluje v odborných školách skutečné pracovní situace. Ale jen Španělsko, Nizozemsko a Finsko hodnotí výkon v autentickém pracovním prostředí při skutečné práci (viz s. 3–6). V rakouském duálním systému se diskutuje o zavedení případových studií a prezentací projektu prováděných v učebním podniku.

Dalším pokusem zajistit to, aby bylo hodnocení úzce spojeno se skutečným pracovním kontextem, je společné vytváření hodnocených úkolů ve spolupráci s trhem práce (např. mezi učiteli a sociálními partnery, kteří působí v Dánsku jako hodnotitelé).

Doporučení

1. Jednoznačně formulovat certifikaci v politice OVP

Certifikační procesy jsou přímo nebo nepřímo ovlivňovány vývojem v OVP, například zlepšováním kvality a atraktivity odborného vzdělávání, zaváděním opatření zajišťujících kvalitu, změnou vyučovacích a hodnotících metod v OVP a zavedením přístupů založených na výsledcích učení. Političtí činitelé by se měli systematicky

zabývat certifikací ve směrnicích pro OVP a pečlivě zvažovat její důležitou roli a návaznost na kvalifikace a politiku zajišťování kvality. Pozornost by se měla věnovat principům validity, reliability, nestrannosti a transparentnosti (viz s. 6).

2. Zajistit vhodnou definici a využití standardů založených na výsledcích učení

Pro zajištění konzistentnosti procesu certifikace pro stejnou kvalifikaci na celostátní úrovni je nutné hodnotit žáky na základě souboru jasných referenčních bodů vyjádřených jako výsledky učení. Mají-li popisy výsledků učení plnit svou roli, musí být jasně vyjádřeny očekávané výkony, které mají být formulovány způsobem srozumitelným pro žáky i pro hodnotitele. Je třeba dosáhnout rovnováhy mezi popisy, které mohou být použity jako jasné celostátní referenční body, a přitom ponechat dostatečný prostor pro místní flexibilitu, tzn. přizpůsobit popisy potřebám žáků a místním podmínkám. Není lepší způsob formulace a prezentování výsledků učení než je použit v praxi. K usnadnění definice a chápání výsledků učení použitých při certifikaci by měly být instrukce a směrnice připraveny na celostátní úrovni. Popisy založené na výsledcích učení je třeba pravidelně aktualizovat, aby se přizpůsobovaly změnám v pracovním životě.

3. Posílit zapojení zainteresovaných stran z trhu práce do certifikace a relevantních procesů zajišťování kvality

Podstatné je zapojení zainteresovaných stran z trhu práce na různých úrovních systému se sdílením odpovědnosti. Mohou být například zapojeni v orgánech, které mají důležitou roli v zajišťování kvality certifikace, a v různých stadiích – od formulací požadavků na kvalifikace k participaci ve společných procesech hodnocení. Zapojení odborníků z odpovídající oblasti do certifikačního procesu může zvýšit kredibilitu certifikačního procesu a důvěru v kvalifikace. Tento přístup může být použit také k získání zpětné vazby o dosažených výsledcích učení u zkoušeného žáka v závislosti na vzdělávání, které k těmto výsledkům vedlo. Sociální partneři by měli rozvíjet opatření k motivaci zaměstnavatelů, zástupců odborů a dalších profesních expertů k účasti na certifikačním procesu.

4. Podporovat rozvoj obecného porozumění certifikačním požadavkům u odborníků z praxe

Certifikační požadavky, postupy a metody hodnocení musí být srozumitelné a smysluplné pro všechny zúčastněné strany, především pro učitele/instruktory, instruktory na pracovišti, hodnotitele a žáky. Informace pro všechny cílové skupiny musí být poskytovány srozumitelně a vhodnou cestou. Doporučuje se, aby orgány na

různých úrovních (např. národní instituce OVP, certifikační orgány, asociace zaměstnavatelů a zaměstnanců, poskytovatelé OVP) podporovaly dialog mezi zainteresovanými stranami k rozvíjení společného porozumění směrnicím a požadavkům, například popisům výsledků učení a hodnoticím kritériím.

5. Zajistit kompetentnost a školení hodnotitelů

Školení hodnotitelů a dalších odborníků, kteří se podílejí na certifikaci, je zásadní k zajištění kvality procesu. Tvůrci politiky musí přijímat kroky k zajištění kompetentnosti osob zabývajících se certifikací. Hodnotitelé a ověřovatelé musí být školeni v interpretaci a využití výstupů učení a hodnoticích kritérií. Navíc, hodnotitelé, národní odborné instituty, zajišťovatelé odborného vzdělávání nebo učitelé odborných předmětů a asociace školitelů mohou vydávat příručky a návody k podpoře hodnotitelů a k zajištění kvality hodnoticích procesů. Měli by propagovat sdílení zkušeností mezi hodnotiteli a tím jim pomoci shodně zavádět doporučené hodnoticí procesy při dodržení právních regulací a standardů.

6. Sdílet odpovědnost za zajištění kvality certifikace na všech úrovních

Všichni certifikační činitelé (jako jsou regulační orgány, hodnoticí orgány, zajišťovatelé odborných zkoušek) musí sdílet odpovědnost za garantování kvality certifikačních procesů a měli by rozvíjet relevantní doplňkové aktivity. To je nutné k zajištění kontinua a posílení zodpovědnosti na všech úrovních. Lze doporučit, aby tvůrci politiky vybrali kombinaci centralizovaných a decentralizovaných přístupů k zajištění kvality v závislosti na kontextu, ale musí být zaručeno, že standardy a požadavky (nastavené na makro úrovni) odpovídají celostátním normám (přes inspekce, externí monitoring a evaluaci).

7. Posílit evaluaci a revizi v certifikaci

Výsledky certifikace mohou poskytnout důležité informace o certifikačním procesu, o vzdělávacím procesu i výsledcích učení, které tvoří základ programu či kvalifikace. Národní instituce OVP by měly systematicky shromažďovat a analyzovat výsledky procesů certifikace a zpětnou vazbu od všech zainteresovaných stran. Získané informace by měly být použity k rozhodnutím o jakýchkoliv požadovaných změnách týkajících se výsledků učení, vzdělávání, metod a procesů hodnocení a zajišťování kvality.

8. Zvážit možnosti doplnění rámce EQAVET

Měla by být vydána příručka k souvislé a ucelené aplikaci principů EQAVET, tak aby mohla být zaručena kvalita certifikačního procesu. Studie přináší některé nápady, co by tato příručka mohla obsahovat i konkrétní praktické příklady z různých zemí.

Použití EQAVET v certifikaci

Doporučení EQAVET poskytuje členským státům jasný rámec pro zajišťování kvality na úrovni systémů a poskytovatelů OVP. V poslední době se na evropské i národní úrovni zaměřuje pozornost na využití rámce EQAVET při zaručování kvality hodnocení a certifikace. Tato studie využívá poznatky ze zemí, které v tomto směru pokročily, a poskytuje poradenství o tom, jak lze EQAVET používat k systematickému zaručování kvality v certifikaci. Navrhuje deskriptory a indikátory pro každou fázi cyklu kvality v OVP (plánování, realizace, evaluace a revize).

Hlavní myšlenky a doporučení

Výzkumná zpráva končí zdůrazněním, že má-li se certifikaci důvěřovat, musí být výsledky certifikace v celém systému založené na stejných „standardech kvalifikace“ a srovnatelné. 12 analyzovaných zemí používá různé přístupy k zajištění konzistence v certifikaci ve svých systémech – některé jsou centralizované, jiné decentralizované. Ve všech případech je akceptováno, že mají-li být výsledky certifikace srovnatelné a důvěryhodné, je nutné mít soubor jasných referenčních bodů vyjádřených ve výsledcích učení, podle něhož jsou kandidáti hodnoceni. Referenční body jsou běžně chápány všemi zapojenými zainteresovanými stranami. Studie však ukazuje, že většina systémů OVP ještě tuto podmínku nespĺňuje. Je třeba posílit vnímání hodnoty certifikace ve veřejnosti. Národní legislativa a směrnice musí explicitně referovat o pozici certifikace na styčné ploše mezi OVP a trhem práce a o specifických opatřeních, která zvýší její důvěryhodnost. K tomu mohou přispět tato doporučení:

- jasně vyložit certifikaci v politice OVP;
- zajistit vhodnou definici a používání standardů výsledků učení;
- posílovat zapojení zainteresovaných stran na trhu práce do certifikace a relevantních postupů zajišťování kvality;
- podporovat rozvoj společného chápání certifikačních požadavků mezi zainteresovanými stranami;
- zajistit kompetentní a školené hodnotitele;
- sdílet odpovědnost za zajišťování kvality certifikace na všech úrovních;
- posílit evaluaci a revizi v certifikaci;
- zvažovat možnosti doplnění rámce EQAVET.

Přeložila Renata Pyrochtová

Pramen: Cedefop. Ensuring the quality of certification in vocational education and training. Luxembourg: Publications Office 2015. 95 p. Cedefop research paper; No 51.
<http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/5551>